

Motion till riksdagen

1988/89:Ju627

av Stig Gustafsson m.fl. (s)

Läkemedels- och narkotikapåverkade fordonsförare

Kriminalisering av fordonskörning under påverkan av "annat berusningsmedel än alkohol" (4 § 1 mom 2 st lagen om straff för vissa trafikbrott) kan betraktas som ett av flera försök att framtvinga en minskning av trafikolyckorna med dess negativa verkningar i form av dödsoffer, handikappade samt materiella skador. I Sverige kom nämnda bestämmelse till år 1951.

Till begreppet "annat berusningsmedel än alkohol" hänförs det stora flertalet läkemedel av olika slag samt vissa preparat som inte alls eller i mycket liten utsträckning har medicinsk användning, t.ex. narkotika och olika lösningsmedel. På den svenska läkemedelsmarknaden finns c:a 2 800 registrerade farmaceutiska specialiteter. Sammanlagt innehåller de mer än 1 000 olika verksamma ämnen.

Läkemedel som en riskfaktor i trafiken har inte fått samma uppmärksamhet som trafiknykterhetsbrott förenade med alkohol. För att få en uppfattning om problemen kring läkemedel i samband med trafiken genomfördes på uppdrag av brottsförebyggande rådet (BRÅ) och statens råd för samhällsforskning ett forskningsprojekt beträffande dessa frågor (Solarz, 1978). Avsikten med projektet var bl.a. att få kunskap om förekomsten av läkemedel i trafiken och härav följande konsekvenser för trafiksäkerheten.

Av rapporten framgick att nästan var fjärde förare som var misstänkt för trafiknykterhetsbrott, enligt egen uppgift, hade intagit något läkemedel. 75% av dessa läkemedel var trafikfarliga. De flesta, c:a 90%, förarna-läkemedelskonsumenterna använder läkemedel i kombination med alkohol.

För vissa grupper av läkemedel har tillverkarna infört varningar om medlets negativa effekter på körförmågan. Dessa varningar finns upptagna i fabrikantbeskrivningarna i FASS under rubriken "observera" eller "varning". Den 1 januari 1983 infördes en röd triangel på trafikfarliga läkemedel.

Analys av bestämmelsen om annat berusningsmedel

Det centrala i ett lagbrott är att lagens mottagare på förhand vet att en konkret handling är straffbar och att samhället inte accepterar ett visst beteende. När det gäller bestämmelsen om annat berusningsmedel än alkohol kan man ifrågasätta om uttrycket är begripligt för den som inte är jurist. ("Läkemedelsrattfylleri" är straffbelagt i 4 § 1 mom 2 st i trafikbrottslagen. Enligt denna bestämmelse inträder ansvar om föraren varit så påverkad av

annat berusningsmedel än alkohol att det kan antas att han icke på betryggande sätt kunnat föra fordonet.)

Rusgivande medel identifieras allmänt med narkotika och tekniska lösningsmedel, däremot sällan med vanliga läkemedel köpta med läkarrecept på apotek. Förarens kännedom om läkemedlens negativa inverkan på körförmågan är också mycket mindre än när det gäller alkoholens.

Bestämmelsen om annat berusningsmedel bör ändras eftersom det finns en rad tillämpningssvårigheter. Nuvarande lagkonstruktion vållar exempelvis stora bevisvårigheter när det gäller att fastställa påverkansgraden av annat berusningsmedel än alkohol.

Förslag till ändring av gällande bestämmelse

Mot bakgrund av vad som ovan sagts kan man påstå att den ansvarsbestämmelse som enligt gällande rätt står till buds för att ingripa mot läkemedelspåverkade fordonsförare är utformad på ett sådant sätt att det är omöjligt att uppnå de ändamål som lagstiftarna ville uppnå. Bestämmelsen har i sin nuvarande utformning begränsad såväl allmänpreventiv som individualpreventiv verkan. Den principiella utformningen av denna bestämmelse, som bygger på den individuella påverkansgraden, kan inte uppnå det syfte som lagstiftaren avsett.

Den slutsats som kan formuleras är att det behövs en översyn av och en diskussion kring kriminaliseringen och ev. principiella ändringar i gällande straffbestämmelser rörande "läkemedelsrattfylleri". Alternativa lösningar kan förenas med vissa presumptionsregler byggda på följande principer:

- I särskild ordning fastställs vilka slags medel som skall omfattas av presumptionsreglerna (exempelvis läkemedel försedda med en röd triangel).
- Som straffbart påverkade anses förare som har intagit sådant medel utan läkares ordination, inte följt läkares varning mot bilkörning eller inte följt sådan varning som påförts läkemedelsförpackningen.

Det bör också övervägas huruvida det inte finns tillräckliga skäl för att införa en särskild bestämmelse varigenom framförande av motorfordon under påverkan av läkemedel eller narkotika i kombination med alkohol blir lagreglerat.

Hemställan

Mot. 1988/89
Ju627

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär en översyn av reglerna om framförande av motorfordon under påverkan av läkemedel eller narkotika.

Stockholm den 24 januari 1989

Stig Gustafsson (s)

Owe Andréasson (s)

Ingrid Andersson (s)

Marianne Carlström (s)